

Сурет 1. Тұрғын ғимараттардың жалпы алаңын пайдалануға берудің нақты көлемінің индекстері, %.

Бүгінгі күні мемлекеттік ипотека өзін-өзі қамтамасыз ететін тетік болып табылады. Берілген несиелердің негізгі бөлігін құрайтын ҚТҚЖБ-ден басқа, оларды «Баспана» ипотекалық компаниясының орнын толтырған Қазақстан Ипотекалық Компаниясы (ҚИК) және Қазақстанның тұрақтылық қоры да береді. ҚТҚЖБ тағы бір маңызды функцияны орындайды – мемлекет субсидиялаған депозиттік мөлшерлемелер тетігі арқылы халыққа бастапқы жарнаның тез жинақталуына мүмкіндік береді. Субсидиялаудың арқасында ҚТҚЖБ мен мемлекеттік бағдарламалардың істері бұл бағытта жақсы жүріп жатыр. 2020 жылдың алты айында клиенттердің қаражаты жылдық мәнде 24,5%–ға, 965 млрд теңгеге дейін ұлғайды. Клиенттерге кредиттер мен аванстар көлемі бір жыл бұрын 812 млрд теңгеден 1 трлн теңгеге дейін өсті [2].

Үлкен нарықты бақылауға алып, мемлекет оны басқаруды оңтайландырып, жеңілдете бастайды. Осы жылдың жазында "Нұрлы жер"-де жұмыс істейтін "Бәйтерек" холдингінің еншілес компаниялары "тұрғын үй құрылысының бірыңғай операторына" бірікті. Болашақта ол қажетті инженерлік, әлеуметтік және коммерциялық инфрақұрылымы бар жаппай құрылыс мәселелерін кешенді шешетін толыққанды девелопер болады деп жоспарлануда. ҚТҚЖБ-іне да жаңа өкілеттіліктер берілді. Оны Мемлекеттік бағдарламалар бойынша тұрғын үйді орталықтандырылған есепке алу, қою және бөлу функциясы бар Отбасы Банкі деп қайта атады. Банк әкімдіктердің барлық басымдық жүйесін басқаратын болады және баспанасы жоқ отбасыларға «бір терезе қағидаты» бойынша жұмыс істейтін болады.

Әдебиеттер

1. Тілеуберген Д. Қазақстан экономикасында ипотекалық кредит беру жүйесін дамыту. – 2015. – 65б.
2. Шыныбеков Н.С. Қазақстанның тұрғын үй ипотекасы. – 2017. – 14б.

Маликов А.К., 1 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші - қауымдастырылған профессор Акбаев Е.Т.

ЕУРАЗИЯЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОДАҚҚА ЖАТАТЫН МЕМЛЕКЕТТЕРДІҢ САЛЫҚ ЖҮЙЕСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІГІ

Қазіргі уақытта төмендегі бес мемлекетті олардың қатарына: Армения Республикасы, Беларусь Республикасы, Қазақстан Республикасы, Қырғыз Республикасы және Ресей Федерациясын біріктіретін Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа қол қоюдың нәтижесінде тауарлар, қызметтер, капитал және еңбек нарықтарын біріктіру үрдісі аяқталды ("4 еркіндік") деп толық айтуға болады. Яғни, мемлекетаралық бірлестіктің нәтижесінде үрдістерді талдайтын экономикалық салада толық ауқымды интеграция басталды, оның аса маңызды шарттарының бірі бірыңғай ішкі нарықты құруға және дамытуға ықпал ететін Евразиялық экономикалық одаққа (ЕАЭО) мүше мемлекеттердің салық жүйелерін жақындастыру болып табылады. Енді осы кезеңдегі салық саясаты саласындағы негізгі стратегиялық міндеттер қарастырайық:

- әлемдік нарықтарда бәсекеге қабілеттілікті арттыруға жәрдемдесу;
- салықтық бейтараптықты қамтамасыз ету және сәйкессіздіктерге жол бермеу;
- өзара саудаға әсер ететін салықтарға қатысты заңнаманы үйлестіруді жүзеге асырудың бағыттарын, сондай-ақ нысандары мен тәртібін айқындау;
- өзара саудадағы экономикалық қатынастар субъектілерінің қызметіне салықтық бақылауды жетілдіру.

Қойылған міндеттерді орындау мақсатында бағыттарды дәл айқындау үшін Одақтың барлық қатысушыларының ұлттық салық жүйелерінің жай-күйін қарастырған жөн. Ол үшін Евразиялық экономикалық одаққа (ЕАЭО) мүше мемлекеттердің әрбір салық жүйесін қысқаша қарастырайық.

Армения Республикасының салық жүйесі екі деңгейлі болып табылады, барлық салықтар мен басқа төлемдер мемлекеттік және муниципалды бюджеттерге төленеді. Мемлекеттік салықтарға мыналар жатады: пайдаға салынатын салық, табыс салығы, акциз, қосымша құн салығы. Жергілікті салықтарға: мүлік салығы, жер салығы, қонақ үй салығы, көлік құралының тұрақ орнына салынатын салық. Салықтық қатынастар негізінде: салық заңнамасы, Үкімет қаулылары және уәкілетті мемлекеттік органның актілерімен реттеледі.

Салықтар мен төлемдер бюджетке түсетін барлық түсімдердің 85% құрайды. Салық түсімдері құрылымындағы үлкен үлесті қосымша құн салығы (шамамен 29,0%); пайдаға салынатын салық (24,0%); табыс салығы (17,0%); акциз (15,0%) алады.

Беларусь Республикасының салық жүйесі екі деңгейлі құрылымға ие: олардың қатарына республикалық және жергілікті бюджеттер жатқызылады. Республикалық салықтар: ҚҚС, акциз, пайдаға салынатын салық, шетелдік ұйымдардың табысына салынатын салық, жеке тұлғалардан алынатын табыс салығы, жылжымайтын мүлікке салынатын салық, жер салығы, экологиялық салық, табиғи ресурстарды өндіруге (алуға) салынатын салық, шет мемлекеттердің автомобиль көлік құралдарының жүріп өтуі үшін алым түрлері, түрлі алымдар мен баждар. Жергілікті салықтарға мыналар жатады: иттерге иелік ету бойынша алынатын салық, курорттық алым, сатып алушылардан алынатын алым.

Негізгі нормативтік салық құжаттары Беларусь Республикасының Салық кодексі болып табылады. Салық кодексінде салық жүйесінің негіздері бекітілген. Салықтардың нақты түрлерін есептеу мен төлеу тәртібі жекелеген заңдармен реттеліп отырады. "Беларусь Республикасындағы жергілікті басқару және өзін-өзі басқару туралы" заңға сәйкес жергілікті бюджеттерге салықтар мен алымдарды есептеу механизмін анықталады. Салық салу объектілері, төлеу тәртібі, ставкалар, салық пен алымның әрбір түрі бойынша жеңілдіктер салық заңнамасының арнайы актілерімен айқындалады.

Салықтық түсімдер бюджетке түсетін барлық түсімдердің шамамен 81-83 пайызын құрайды, негізінен: қосымша құн салығы (30-32%), пайдаға салынатын салық (14-15%), табыс салығы (23-25%), акциз (12-13%) есебінен қалыптастырылады.

Қырғыз Республикасының салық жүйесі де екі деңгейлі болып табылады және жалпы мемлекеттік және жергілікті салықтардан тұрады. Ұлттық салықтарға: ҚҚС, сату салығы, табыс салығы, табыс салығы, акциз, жер қойнауын пайдалану салығы. Жергілікті салықтарға: мүлік салығы, жер салығы жатады. Бюджетке түсетін түсімдердің негізгі бөлігі ҚҚС (40%), акциздер (7-8%), табыс салығы (10%) және сату салығы (9%) құрайды. Қырғыз Республикасының бюджетіндегі жанама салықтардың үлесі барлық салық түсімдерінің 55% - дан астамын құрайтынын атап өтуге болады.

Евразиялық экономикалық одаққа (ЕАЭО) мүше мемлекеттердің ішіндегі ерекшелік бұл Ресей мемлекетінде. Ресей Федерациясының Салық жүйесі үш деңгейлі бюджетке ие: федералды, аймақтық және жергілікті. Федералды салықтар мен алымдар: ҚҚС, акциздер, ұйымдардың пайдасына салық, жеке табыс салығы, тау-кен салығы, су салығы, әртүрлі мемлекеттік баждар мен алымдар. Аймақтық салықтар: көлік салығы, ұйымдардың мүлік салығы, ойын бизнесі салығы. Жергілікті салықтар: жер салығы, сауда алымы, жеке тұлғалардың мүлік салығы. Салық жүйесі Ресей Федерациясының Конституциясына негізделеді және Салық кодексімен және оған сәйкес қабылданған салықтар мен алымдар туралы федералды заңдармен реттеледі. Сонымен қатар, Ресейде Ресей Федерациясы субъектілерінің заңдары қолданылады.

Әдебиеттер

1. О функционировании Евразийского экономического союза <http://www.minfin.gov.by/upload/ministerstvo/cooperation/eaes.pdf>
2. Евразийский экономический союз. Вопросы и ответы. Цифры и факты. – М., 2017. – 216 с.